

Nederland op slot

Blokkades op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, in het verkeer en in het onderwijs schaden de economische dynamiek. Om de economie toekomstbestendig te maken, moeten die blokkades worden opgeheven.

Volgens Aart Jan de Geus, plaatsvervangend secretaris-generaal van de OESO, zit Nederland op slot. Op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, in het onderwijs en het verkeer bewegen we te weinig. Dat gaat ten koste van onze productiviteit en economische gezondheid. Tijdens een congres van de Raad voor Werk en Inkomen in november 2010 zei De Geus dat het ontslagrecht soepeler moet, dat de huizenmarkt moet worden losgewrikt, dat er rekeningrijden moet komen om de files terug te dringen en dat het onderwijs minder vroeg moet selecteren. De weigering om deze onderwerpen aan te pakken, kan ons duur komen te staan.

De grote uitdaging voor de komende jaren is om met een krimpende en ouder wordende beroepsbevolking de economie aan de praat te houden. Daarvoor moet de productiviteit omhoog en mag geen talent verloren gaan door blokkades en verstarringen. Mensen zullen in hun werkzame leven een of meer keer de overstap moeten maken naar beroepen en sectoren die meer perspectief bieden. Dus geen ontslagbescherming die mensen opsluit in doodlopende banen, maar ondersteuning om kennis en vaardigheden bij de tijd te houden. Geen jarenlange uitkeringen die mensen achter de geraniums houden, maar stimulansen om te investeren in levenslang leren en veelzijdige inzetbaarheid. Dat kost wat, maar levert ook wat op. Beperking van de maximale duur van de WW tot één jaar in combinatie met regelingen voor scholing bij ontslag zorgt voor 75.000 extra banen en 55.000 minder werklozen. Voor de overheidsfinanciën betekent dat een structurele besparing van €1,2 miljard.

Ook de verstopte huizenmarkt belemmert de arbeidsmobiliteit. Meer dan de helft van de huurders zit op kosten van de gemeenschap in een te goedkope huurwoning. De maatschappelijke kosten hiervan bedragen €4,8 miljard per jaar volgens de OESO. Woningcorporaties hebben geen belang (en geen instrumenten) om doorstroming te bevorderen. Vanwege de kunstmatig verlaagde woonlasten blijven mensen zitten waar ze zitten en laten banen schieten waarin zij wellicht productiever zouden zijn en ook meer zouden kunnen verdienen. In de koopsector belemmeren de hypotheekrenteaftrek en de overdrachtsbelasting de arbeidsmobiliteit. VVD en CDA willen wel het scheefwonen op de huurmarkt, maar niet de geldverslindende hypotheekrenteaftrek aanpakken. Een jaarlijkse aanslag van meer dan €10 miljard op de schatkist, die ook

nog zeer onrechtvaardig wordt verdeeld. Hopelijk kan de Eerste Kamer hen nog op andere gedachten brengen.

De arbeidsmobiliteit wordt verder geremd door verkeersproblemen. Het wordt steeds onaantrekkelijker om een baan te zoeken op enige afstand van je woonplaats. Nederlanders zijn van alle Europeanen het langst onderweg naar hun werk (gemiddeld 50 minuten). Dat is slecht voor het humeur, de productiviteit en het milieu. Invoering van rekening rijden zou niet alleen de reistijd verkorten, maar de filekosten ook beter spreiden over weggebruikers en alternatieven aantrekkelijker maken. Meer mensen gaan werk doen waar zij het best in zijn. De baten van een snellere reistijd zijn door het CPB op €1,25 miljard becijferd.

Ook in het onderwijs kan de mobiliteit beter. We verspelen kansen door kinderen op een te jonge leeftijd in onderwijstypes te duwen waar ze vervolgens niet meer uitkomen. Er is weinig aandacht voor individuele talentontwikkeling. Sociaal-economische achterstanden bestendigen zich daardoor. In de meeste landen kiezen leerlingen pas later welk onderwijs het best bij hen past en zijn er ook meer mogelijkheden om door te stromen. De verspilling van talent die hiervan het gevolg is, loopt in de miljarden per jaar.

We kunnen ons dit soort blokkades en de bijbehorende maatschappelijke kosten niet langer permitteren. Langer leven en gezonder oud worden is een groot goed, maar alleen betaalbaar als de arbeidsmarkt flexibeler, de economie dynamischer en de overheidsfinanciën gezonder zijn. Vergrijzing mag geen synoniem worden voor economische verlamming.

Leo van der Geest

Directeur van economisch onderzoeksbureau NYFER